

Rudolf Tomášek

*významná protifašistická
osobnost ze Studénky*

STUDÉNKA

Rudolf Tomášek,

významná protifašistická osobnost ze Studénky

Rudolf Tomášek je výraznou protifašistickou osobností domácího odboje za 2. světové války nejen v našem městě, ale v celém kraji. Protože ještě nikdy o něm nebylo podrobněji psáno, zaznamenávám jeho životopis, napsaný jeho dcerou.

„Tatínek se narodil 9. 3. 1902 v Albrechticích jako čtvrté dítě. Pocházel z 6 dětí, z nichž 2 ještě v dětském věku zemřely. Jeho rodiče byli nemajetní. Jeho otec pracoval nejdříve u dráhy a teprve po otevření zdejší vagónky začal pracovat jako zámečnick. Později se celá rodina přestěhovala do dělnické kolonie v Butovicích, kde tatínek prožil svá jinošská léta. Po ukončení školy se vyučil ve vagónce soustružníkem železa (od 4. 4. 1916 do 4. 4. 1919).

V rodině bylo mnoho bídy. Starší sestra Ludmila sloužila u sedláků a Marie pracovala na panském. Mladší bratr Karel chodil ještě do školy. Jejich maminka, dobrá a tichá žena, uklízela v tzv. kasárně, kde bydleli svobodní dělníci. Prala jim také prádlo, aby svým výdělkem zlepšila sociální poměry rodiny. Můj otec jí v této době pomáhal, nosil jí uhlí do světnic, čistil petrolejové lampy a jiné, a tak ulehčoval matce její těžkou práci. V chudé dělnické kolonii, kde bydlelo mnoho rodin, našel i mnoho kamarádů, kteří sdíleli stejný osud, a tam se také začalo formovat jeho politické smýšlení. Tatínek, přestože měl jen základní vzdělání, byl velmi nadaný a inteligentní člověk. Byl družné povahy, rád hrával divadlo a pěstoval tělový-

chovu. To všechno i v pozdějších letech dovedl účelně spojovat se svou politickou činností.

Po vyučení ve vagónce pracoval otec jako pomocník do 31. 3. 1922, kdy odešel do vojenské služby. Po návratu z vojenské služby pracoval znovu ve Studénce od 10. 6. 1924 do 25. 4. 1927, kdy byl dán pro nedostatek práce na jednoroční dovolenou. Protože rodina byla závislá na jeho výdělku, nemohl zůstat bez práce, a proto odešel do automobilky v Kopřivnici.

V roce 1926 odjížděla jeho nejstarší sestra Ludmila do Argentiny a tatínek stál před rozhodnutím, zda se má na tuto cestu vydat s ní. V té době však již pracoval, poznal svou pozdější manželku Štěpánku a na cestu do Argentiny se nevydal.

Mladší sestra Marie, která se mezitím provdala, se stala v roce 1927 vdovou a tři její malé děti ztratily tátu, který po těžkém úrazu na stavbě zemřel. Otec se stal těmto dětem – Libuši, Janovi a Drahomírovi Sokolovým – poručníkem, který se o ně po celá léta až do jejich dospělosti téměř s otcovskou láskou staral.

V roce 1928 se tatínek oženil se Štěpánkou Možnarovou, jejíž rodiče si ve Studénce nedaleko závodu vystavěli rodinný domek. Tatínek, který byl doma vychován v katolickém duchu, vystoupil před sňatkem z církve.

Další život prožíval již hlavně ve Studénce, nadále však zůstával oporou svým rodičům, žijícím v kolonii, hlavně své matce, kterou měl velmi rád. Byl soudruhem těm, kteří své rodiny založili v Butovicích, ale které spojovalo dávné přátelství a společný boj za práva pracujících. V roce 1929 se stává otcem dcery Hany a v roce 1934 dcery Marty.

Pokud moje paměť sahá, žili rodiče ve velmi dobré shodě. Oba měli společné zájmy, které je sblížovaly. Nám dětem dovedli vytvořit skutečně radostné rodinné prostředí. Neděle patřily společným vycházkám do přírody, dále delším túram na kole po okolí. V létě jsme se chodili koupat ke splavu, v zimě provozovali zimní sporty atd. Svátky, hlavně vánoční, se staly v naší rodině skutečnými svátky lásky a míru, a to v širším rodinném kruhu. My děti jsme byly již od malička zasvěcovány do politického života rodičů. Společně s nimi jsme se zúčastňovali oslav 1. máje, různých slavností a manifestací pořádaných komunistickou stranou apod.

Tatínek, který byl dobrým dělníkem, se stal později v kopřivnické automobilce parťákem. Pro své vzácné povahové vlastnosti byl velmi oblíben a získal si vážnost nejen u dělníků, ale i nadřízených v závodě a také u spoluobčanů v obci. Svůj vliv u nadřízených v závodě uplatňoval ve prospěch těch, kteří byli bez práce. Nepamatuji si na jména lidí, ale velmi dobře si vzpomínám, jak k nám do bytu chodily ustarané mámy se svými syny, kteří se nemohli dostat do učení, a s muži, kteří nemohli sehnat práci. Hledali pomoc u otce, o kterém věděli, že vynaloží veškeré své úsilí k tomu, aby jim pomohl. Také vzpomínám na rodiny, kde bylo hodně dětí nebo byli právě muži bez práce, jak naši rodiče těmto rodinám materiálně pomáhali. V době, kdy byl v Německu nastolen fašismus, stal se náš byt po delší dobu domovem pro politické emigranty.

V roce 1935 zemřela otcova matka a v roce 1936 tchán, po kterém naše maminka zdělila polovinu domku. Tatínkovi přibyly starosti s údržbou domu, hlavně si však zamiloval zahradu, kde vysazoval nové ovocné stromy a pěstoval květiny. Rodiče se také za celou rodinu starali o hroby, které byly vždy plné květin z naší zahrádky.

V létě 1938, poprvé za dobu svého manželství, strávili rodiče spolu s námi a synovcem Jendou pro nás nezapomenutelnou dovolenou v Rožnově p. R. Zdálo se, že nic nemůže zničit štěstí rodiny, založené na vzájemné lásce a porozumění.

V tu dobu již za hranicemi našeho státu z fašistického Německa hrozilo nebezpečí, kterému bylo nutné čelit. Komunistická strana ve Studénce a v Butovicích připravovala na září 1938 mírovou tělovýchovnou slavnost, která se uskutečnila v zámecké zahradě pod hlavním heslem Sportem k brannosti. Na této slavnosti byl odhalen nový prapor strany, který několik soudružek v našem bytě s naší maminkou vyšívalo.

V krátkém čase jsme byli již v područí německých fašistů a prapor putoval s rodinou Löflerovou do Vsetína, kde měl být ukryt, avšak byl zanedlouho zničen. Negativ snímků z této slavnosti byl u nás přes celou válku uschován a teprve po válce jsme nechali zhotovit snímky a odevzdali jsme je veřejnosti. Na některých z nich jsou i moji rodiče.

V době okupace byla v závodě v Kopřivnici a na Příborsku vůbec vybudována silná ilegální organizace. Pokud vím, byla činnost mého otce v této organizaci dost významná, nic bližšího mi však není známo. Doma mi neušlo, že otec sleduje zahraniční rozhlas a že se také učí ruštině.

Blížily se Velikonoce 1941. Maminka jako obvykle měla již na Velký pátek všechno na svátky připraveno a umývala poslední schody na chodbě, když místo tatínka, který se měl vrátit z práce, přišel jeho spolupracovník s. Fabián s ohromující zprávou, že otec byl zatčen gestapem. Bylo to 11. 4. 1941. Maminka, která čekala domovní prohlídku, různé doklady spálila, a tak jsem také již nikdy v našem domě neobjevila jejich stranické legitimace a není mi znám jejich vstup do strany.

Matka nejméně 14 dnů pátrala, kam byl otec odvečen, až našla stopu v Ostravě. Sama podnikla jednání o propuštění otce, využívajíc jeho zlepšovací návrhu

v podniku jako záminky, kterou chtěla dokázat jeho kladný poměr k tehdejšímu zřízení. Její úsilí však bylo bezvýsledné. Jezdila pak pravidelně do věznice v Ostravě s čistým prádlem a vracelo se jí prádlo zkrvavené od surového bití při výsleších. Návštěva jí po celou dobu nebyla povolena, a tak tatínkovi musela písemně sdělit pro něj dosud neznámou zprávu, že čeká třetí dítě.

Podle dopisů, které jsme od otce dostávali, bylo zřejmé, že mu tato zpráva dělala starosti, zvláště když věděl, že matka trpí srdeční chorobou, která se během jejího těhotenství zhoršila. Posiloval nás však všechny ve víře, že se nám brzy vrátí a že zvýšenou prací a péčí nahradí to, o co jsme byli jeho odloučením připraveni.

Rodiče byli šťastni, když se jim 15. 12. 1941 narodil syn, jehož matka pojmenovala po otci Rudolf. Po porodu se ale opravdu maminčina nemoc zhoršila, že musela být převezena do bílovecké nemocnice, kde začátkem ledna 1942 její nemoc vyvrcholila do beznadějného stavu. Přesto krizi překonala a zdálo se, že se nemoc lepší, když začátkem února u ní znovu začaly kritické stavy.

Náš strýc František Bönisch jednal s gestapem v Opavě, kam byl otec z Ostravy převezen, o povolení otcovy návštěvy v nemocnici, avšak toho nebylo docíleno. Maminka do poslední chvíle, i když její myšlenky nebyly již jasné, čekala na tatínka a stále jej volala k sobě. Každé zahučení větru považovala za zvuk auta a radovala se, že už její drahý přijel. 13. 2. 1942 ve večerních hodinách doma skonala. Jednání o propuštění otce na pohřeb, který se stal úplnou manifestací, bylo rovněž bezvýsledné a naopak jsme se později dověděli, že gestapo využilo jeho psychického stavu k tomu, aby nejhoršími výsledky na něm vymohlo přiznání, což se jim však nepodařilo. Otec pak trpěl pocitem viny a byl pln zoufalství, ale v dopisech psal opět o brzkém návratu a o tom, jak nám všechno vynahradí, jen ať jsme

my děvčata hodná, posloucháme babičku, pomáháme jí při opatrování a výchově malého bratříčka a řídíme se ve všem tím, jak jsme byly až dosud vychovány. V našich dopisech jsme mu musely vypisovat, jak žijeme, jak se učíme, ale byl také zvědavý, jak odkvétaly stromy, jakou daly úrodu, což jsme mu sdělovaly, a on nám opět dával rady, co s jakým stromem máme dělat, co kde nového nasadit a jiné. Měl také starosti, z čeho žijeme, které by nemusel mít, kdyby věděl, že se našlo tolik dobrých lidí, kteří nám pomáhali. Kromě peněz, které jsme dostávali do soudruhů ze závodu, dělali pro nás sbírky peněz čeští učitelé, zejména soudruh Karel Bainer a Jan Kameníček, zadarmo nám dávali mléko sedlák pak Tymel a rodina Záhorova, obuvi a jiným nás zásobovaly rodiny Hodkova, Foltýnova, Kahánkova, Ruskova a jiné. O některých možná ani nevím.

Jezdila jsem pak do Opavy, jednou jsem byla gestapo prosit o propuštění otce. Chytali jsme se kdejakého stěbla, neboť jsme přece jen doufali, že tak krutý osud pohne alespoň trochu svědomím gestapáků. Otec jsem občas zahlédla při odběru prádla pro vězně, avšak návštěvu jsem nemohla uskutečnit. V listopadu 1942 byl otec převezen do Sachsenhausenu, avšak v březnu 1943 po vyzrazení dalších členů ilegální skupiny byl převezen znovu k výslechům do Opavy. Mezitím byl zajištěn i otcův bratr Karel a otcův švagr František Bönisch. Otcův bratr byl po několika měsících propuštěn a já žiji dodnes s přesvědčením, že otec prokazatelnou vinu strýcovu vzal na sebe, aby jej od trestu zachránil. Během jeho dalšího věznění v Opavě jsme obdrželi mimořádné povolení k návštěvě. Tak nás tatínek po téměř dvou a půlletém věznění mohl všechny sevřít ve své náruči a zvláště se potěšit svým synem, kterého viděl poprvé. Tyto nezapomenutelné dojmy nelze ani vypsat.

V prosinci 1943 se uskutečnil převoz zatčených z ilegální skupiny do Breslau, kde byl 18. 1. 1944 proti nim zahájen proces, o kterém jsme nevěděli, a proto mu nikdo z naší rodiny nebyl přítomen. Teprve v noci z 19. na 20. ledna jsme doma byli informováni ženami, které se právě z procesu vracely, že náš otec byl odsouzen k trestu smrti a strýc Bönisch k 9 letům vězení. Ihned jsem se spojila s otcovou sestrou Marií Sokolovou a vzdálenou příbuznou Julií Tomáškovou a ještě tu noc jsme se vydaly do Breslau, kde již bylo přelíčení s dalšími členy skupiny. Přesto, že jsme si vyžadovaly k otci přístup, nebylo nám dopřáno uvidět jej. Posílali nás z budovy do budovy, ze soudu do věznice v Kletschkaustrasse a odtamtud zpět do soudní budovy a vůbec jsme nezjistily, kde otec je. Dovolili nám ponechat pro něj jídlo, které jsme měly s sebou, které – jak jsme později zjistily – nikdy nedostal.

V těchto těžkých chvílích pro nás hodně znamenala pomoc s. Bruna Žaloudka, který naši rodinu již po celou dobu otcova vězení finančně a materiálně podporoval a který znovu přes upozorňování samotných Němců, že je sledován, nebojácně podnikal vše pro záchranu našeho otce.

Přes dr. Leopolda Nágla se činilo opatření k obnovení procesu s tím, aby bylo docíleno změny trestu třeba na doživotí, jen aby byla naděje na záchranu života. Mezitím jsme podali žádost o povolení návštěvy otce, jednu do Breslau a jednu do

Berlína. V polovině února obdrželi jsme první povolení k návštěvě, kterou jsem uskutečnila s tatínkovým bratrem Karlem a s. Žaloudkem, který se vydával za otčova bratrance. Při návštěvě bylo jen mně dovoleno s otcem se obejmout, jinak jsme se museli posadit daleko od něho. Tatka přes všechno utrpení, které prožil, i přes svou nemoc (žaludeční vředy) tehdy ještě dost dobře vypadal, jen jeho hlas po tříleté samovazbě, kdy mohl mluvit jen málo, poněkud zhrubl. Informovali jsme ho tehdy o tom, co podnikáme pro obnovení procesu, a dávali víru v záchranu jeho života. Při té příležitosti jsem se dověděla, že otec o naší návštěvě v Breslau 20. 1. vůbec nevěděl a žádné jídlo nedostal. Tato návštěva otce byla pro mne poslední, tak jako objetí a jeho polibky, které jsem měla předat svým mladším sourozencům. Přestože koncem března přišlo druhé povolení k návštěvě, nemohla jsem pro nemoc do Breslau odjet a návštěvu uskutečnil pouze otcův bratr Karel a synovec Drahomír Sokol. Nikdo tehdy netušil, že tato návštěva je skutečně poslední, neboť příštího dne 30. 3. 1944 v 18:03 hod. byl náš nezapomenutelný otec popraven.“

Tolik životopis psaný vlastní dcerou.

Zbývá ještě dodat několik informací. Rudolf Tomášek byl vedoucím ilegální skupiny Trojka v Tatře v Kopřivnici. Za první republiky byl členem KSČ a JPT a obecního zastupitelstva za KSČ. Prošel věznicemi v Ostravě, Opavě, Sachsenhausenu, Oranienburgu a Breslau. V roce 1941 byl prozrazen, údajně Jančaříkem z Příbora. Mučení jej nezlomilo, nezradil. 18. 1. 1944 byl odsouzen Volksgerichthem v Breslau a tamtéž 30. 3. 1944 popraven.

Čest jeho světlé památce.

Zdroj: Kronika města Studénky

Zpracovala: Jindřiška Gurková, Informační centrum Studénka

Vydalo město Studénka v roce 2012

Web.: www.mesto-studenka.cz

PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN MORAVSKOSLEZSKÝM KRAJEM